

Cum să ne găsim duhovnic și să ne mărturisim

În românește de Gheorghică Ciocoi

EDITURA DE SUFLET
București

Cuvânt înainte

Cum să aflăm un părinte duhovnicesc? Iată o întrebare deloc simplă. În Ortodoxie este dezbătută adeseori tema necesității găsirii unui duhovnic, a unui povățuitor încercat – despre cum să ne raportăm la el, cum să împlinim binecuvântarea lui, luând voia sa ca pe voia lui Dumnezeu, alergând în mod regulat să îi mărturisim toate păcatele și gândurile noastre. În practică însă, acest lucru se regăsește mai ales în viața monahală – mai cu seamă că în vechime starețul și ucenicul său trăiau adeseori în aceeași chilie și aveau vreme pentru rugăciune comună și pentru convorbiri duhovnicești în fiecare zi. Lepădarea de sine și smerenia, prin supunerea voinței noastre înaintea părintelui duhovnicesc, sunt parte a vechilor practici monahale. Aceasta este ascultarea.

În zilele noastre, trebuie să recunoaștem, nu aflăm povățuitori duhovnicești experimentați, iar la preoții obișnuiți din parohii nu poate fi vorba despre o mărturisire amănunțită, pentru că, nu de puține ori, timpul de mărturisire e de câteva minute. Mai ales la marile praznice, când zeci și sute de oameni stau la rând în biserică și așteaptă să-și reverse ceea ce au în suflet

către preot. Iar slujitorul Domnului este constrâns să-i povățuiască pe oameni cât se poate de scurt. Ca urmare, oamenii simt adeseori o nemulțumire profundă.

Dorința de a afla în munți ori în păduri, necălcate de picior omenesc, un bătrân, care să ne asculte gândurile, să ne întrevadă viitorul, să ne dea un sfat de folos, rămâne, astfel, un vis al multora. Și iată, oamenii merg din loc în loc pentru a căuta povățuitori încercați...

Cred, totuși, că mai sunt sfinți nevoitori plini de evlavie, pentru ale căror rugăciuni lumea încă mai dăinuie. De obicei, acești oameni nu caută slava omenească, ci însingurarea și rugăciunea, și se ascund întru smerenie. E drept, sunt mult prea puțini. Oamenii adeseori nu înțeleg și nu le respectă cerințele; uneori se organizează pelerinaje cu autocarul „la stareți”. Astfel, creștinii încalcă liniștea nevoitorilor prin întrebări zadarnice și prin deșertăciune lumească, iar cei care au nevoie cu adevărat de sfatul și rugăciunea lor nu pot, în multe rânduri, să-i cerceteze din pricina „excursionistilor”.

Mergeți la biserica al cărei enoriaș sunteți, la un slujitor al Domnului în care să vă puteți pune încrederea întru cele ale duhului, către care să vă hotărâți să vă spovediți, cerându-i să se roage pentru voi... Rugați-vă ca Domnul să vă descopere voia Lui, să vă dăruiască un părinte duhovnicesc sub a cărui cărmuire să pășiți pe calea mântuirii...

Preot Aleksandr Deaghilev

Ce reprezintă pentru creștin părintele duhovnicesc

PR. VLADISLAV VEȘCINIKOV

Ne întrebăm adeseori: cine poate fi numit duhovnic ori părinte duhovnicesc? Pentru cea mai mare parte dintre noi, în practica duhovnicească, duhovnic ori părinte duhovnicesc este preotul, alături de care cei care se numesc fiii lui duhovnicești pășesc pe calea mântuirii. Însă, din moment ce nu este doar un om de rând, ci și preot, el săvârșește în primul rând Tainele Bisericii. În al doilea rând, el, ca păstor, năzuiește să îl ajute pe fiul său duhovnicesc ca în sufletul acestuia să se înrădăcineze cele ale duhului și însușirile morale ale vieții după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Și, dacă în privința Sfintei Scripturi lucrurile stau destul de simplu, pentru că, în mod concret, e vorba de a aplica și de a înfăptui felurite principii evanghelice, în Tradiție, acestea nu sunt deloc astfel, din pricina formelor de manifestare mult mult mai ample ale ei. El caută cu blândețe și dragoste să arate, în spiritul tradiției, fiilor săi duhovnicești că

trebuie să descopere ei înșiși duhul acesteia și să-l cultive în sufletul și în viața lor. Aceasta însă, în practica obișnuită.

Există și cazuri ideale (când s-a creat o legătură aparte între duhovnic și fiul duhovnicesc), însă ele se întâlnesc foarte rar, fiind nespuse de valoroase. Acesta este un tip de legătură specială, atunci când duhovnicul, prin mijlocirea Duhului Sfânt, cunoaște pe deplin ceea ce are în suflet fiul său duhovnicesc și îi descoperă lui ce îi este insuflat de Duhul Sfânt. Într-un asemenea caz, duhovnicul îi arată ucenicului său calea sa personală către mântuire, fiind uniți întru duh și prin rugăciunile comune – atât în cele particulare, cât și în cele liturgice.

Cel mai important lucru e ca relația dintre un părinte și fiul său duhovnicesc să se bazeze pe înțelegerea și legătura profundă, ființială. Nu pe anumite pretenții ori cereri ale duhovnicului. Părintele duhovnicesc nu intră prin explicații lungi în viața fiilor duhovnicești. Pur și simplu, el îi iubește, suferă profund pentru ei. Iar simplul fapt că îl doare sufletul îi face să pășească împreună pe calea mântuirii. Astfel, părintele duhovnicesc caută să-i conducă pe fiii săi către Hristos.

Părintele duhovnicesc merge puțin mai departe însă și, în taina vieții duhovnicești, cuprinde cu dragostea lui întreaga persoană. Astfel, în orice situație cu toții alergăm către duhovnic. În viața noastră, părintele duhovnicesc, prin cuvântul său, prin propovăduirea și prin exem-

plul vieții sale, prin ușurința de părtășie cu noi, prin modestie, prin trebuințele duhovnicești, reușește însă să se apropie mult de noi. Pentru aceasta, fiul duhovnicesc vede înaintea sa un bun exemplu de viață duhovnicească, care îi este dat lui nu de paginile unei cărți sau de oarecare povestiri, ci prin împărtășirea nemijlocită a unei experiențe duhovnicești. Cel ce nu se îngrijește de fiii săi duhovnicești nu le este părinte spiritual acestora, neoferindu-le mijloacele necesare pentru mântuire.

Ce carte să citești care să te ajute pe calea mântuirii? Adesea, o cale foarte bună de a înainta duhovnicește se dovedește a fi lectura cărților. Pe de altă parte însă, a propune începătorilor să citească *Filocalia*, neînțelegând ceea ce se petrece în biserică, e o ciudată experiență duhovnicească. Ceea ce e important pentru duhovnic e că această lume pune mereu și mereu probleme, iar noi avem nevoie să le vedem, să le soluționăm – probleme care se prezintă în cea mai mare măsură după formă, nu întru conținutul lor esențial, începând cu cele mai simple lucruri, ca, de pildă, internetul.

Raportarea la păcat rămâne însă, în principiu, aceeași. În acest sens, sloganul Părinților de odinioară „mai bine moarte decât păcat” rămâne întotdeauna valabil. Da, moartea e mai bună decât păcatul!

Observând viața păcătoasă a unei persoane care vine la duhovnic, trebuie văzut însă cum poate fi ajutată, cum putem avea compasiune,

să o scoatem din cele în care se află. Nu, păcatul nu trebuie cultivat, însă trebuie să o ajutăm să se pocăiască, știind că puterile suflatești trebuie cheltuite pentru ceva cu adevărat important.

Aceasta este una dintre marile și constantele probleme întâlnite, și avem nevoie de o înțelepciune duhovnicească, de o abordare practică a acestora, ținând seama de vechea tradiție a Bisericii. Însă, totodată, experiența arată că nu trebuie cerută ascultare absolută de la omul care vine la preot, ci trebuie să-i fie acordată cuvenita libertate duhovnicească. Astfel, nicidec nu va cunoaște ce este libertatea duhovnicească. Mai mult, e vorba de un lucru subtil și concret, care trebuie tratat cu seriozitate. Mulți povățuitori, nedându-și seama și neînțelegând această libertate a duhului, nu pot să educe pe un ucenic în limitele libertății lui duhovnicești. Toate acestea sunt importante pentru a-l duce pe om către înțelegerea modului în care decurge libertatea din punct de vedere duhovnicesc. Prin urmare, ascultarea nu limitează nicicum libertatea.

Unii oameni merg la psiholog pentru că nu înțeleg exact ce este viața duhovnicească. Și cu experiența lor duhovnicească încearcă să se apropie de domeniul psihologiei. Și poate că, într-adevăr, au nevoie mai mult de un psiholog decât de un părinte duhovnicesc. Poate că astfel de oameni sunt nemulțumiți de legătura cu duhovnicul și nu văd întru aceasta nici o perspectivă pentru ei.

Ce să facă un creștin dacă duhovnicul îl sfătuiește către ceva, rudele îi spun altceva și apare și o a treia cale?

Ce ar trebui să facem? Cu siguranță, există și o a patra cale. Ei bine, sunt situații diferite. Uneori rudele pot avea dreptate, preotul necunoscând pe deplin situația dată. Alteori, preotul duhovnic este cel care are dreptate, pentru că rudele și cei apropiați nu cunosc pe deplin legătura duhovnicească. Iar în alte situații altcineva are dreptate. Prin urmare, părerile nu ne pot ajuta prea mult. Cel mai bun lucru atunci când vine vorba de înțelegerea Proniei lui Dumnezeu – când omul dorește cu sinceritate să împlinească voia Domnului – e să ia în considerare toate aspectele vieții sale, să-și cerceteze toate faptele. Și astfel își dă seama în ce măsură poate împlini sau nu voia lui Dumnezeu, în anumite împrejurări. Trebuie ori nu trebuie să ne părăsim locul de muncă? Să lăsăm toate în voia lui Dumnezeu, în purtarea Lui de grijă? După un timp, împrejurările ce ne par atât de neclare se vor limpezi.

Se întâmplă să apară și conflicte între duhovnic și fiul său duhovnicesc. Oare să mai mergem după sfat la acesta? Astfel de situații necesită în mod individual o analiză aparte. Adeseori, desigur, pare o întrebare mărunță, pentru că în viața noastră există probleme mult mai mari. Luând aminte la greșeli, să stabilim dacă acestea sunt reale sau imagine. E de folos să luăm în calcul toate circumstanțele date, toate moti-

vele în cauză. Să nu uităm că la fiecare legătură cu oamenii există, fără doar și poate, greșeli. În multe cazuri nu putem renunța la sfatul duhovnicului. Mai ales când știm că sfatul, propunerea și cuvântul preotului sunt pline de moralitate, neputând fi pus la îndoială. Într-un astfel de caz este bine să facem ascultare de duhovnic.

Cât privește schimbarea duhovnicului, da, aceasta este cu putință. În primul rând, dacă preotul duhovnic cade într-un eres și atunci, firește, nu trebuie să faci ce face el, să cazi într-un astfel de păcat, să fii excomunicat de Biserică, să Se îndepărteze de la tine Duhul Sfânt. Da, se poate, de asemenea, atunci când preotul săvârșește anumite păcate grele, afectând pe cei din jur. Nu spun atunci când preotul desfrâneză – pentru că așa ceva este de neconceput –, ci în alte cazuri vădite, să spunem legate de o purtare plină de iubire de sine ori alte păcate asemănătoare. Dacă vezi unele ca acestea, e întristător. Poți să-ți schimbi părintele duhovnicesc în astfel de situații (numai cu condiția ca aceasta să nu devină o normă) – când se dovedește că întâlnirea a fost aproape întâmplătoare, că nepotrivirea este una profundă. Nu trebuie să cercetăm cine are dreptate sau cine este vinovat în astfel de situații.

Referindu-se la duhovnicii tineri, Antonie de Suroj spune: „Nu e vorba de a face deosebire între cei tineri și cei bătrâni. E vorba aici de posibilitatea de a evalua maturitatea duhovnicească, însușirea de povățitor a unor oameni.”

Vlădica mai zice: „Starețul nu este un om simplu, care s-a ocupat multă vreme de lucrarea pastorală și a dobândit un oarecare obicei ori experiență; stăreția, în înțelesul deplin al cuvântului, este cu totul altceva, e o stare binecuvântată. Stareții nu se fac, stareții se nasc prin puterea Duhului Sfânt, iar dacă vorbim de ceea ce caracterizează un stareț, voi spune, pe scurt, prin comparație cu un preot de rând. Mi se pare că în duhovnicie există mai multe trepte. Sunt preoți de parohie al căror rol este să săvârșească Tainele Bisericii. Poate că un astfel de preot nu este un predicator bun. Poate că nici nu dă sfat la spovedanie, poate că nu se arată un păstor suficient de bun. Este vrednic doar să săvârșească Dumnezeiasca Liturghie ori să împlinească celelalte Taine ale Domnului. Însă aceasta nu înseamnă că este un povățuitor. Hirotonia nu-i dă omului nici minte, nici învățătură, nici experiență, nici maturitate duhovnicească. I se dă lui înfricoșătorul drept de a sta înaintea prestolului lui Dumnezeu, unde doar Hristos are dreptul să stea. El este, într-un anume fel, o icoană, însă nu trebuie să-și închipuie că ar fi sfânt.

Există și o altă treaptă. Aceasta este cea a preotului experimentat ori mai în vârstă, care este mai învățat și chemat să povățuiască un om pe calea de la pământ la cer. Însă acest preot trebuie să fie nespus de precaut. El nu trebuie să vorbească despre ceea ce nu a experimentat ori nu a trăit, nici despre ceea ce nu știe. Mer-

gem la duhovnic ca să-l întâlnim pe acela care ne conduce către porțile Împărăției lui Dumnezeu. Dar dacă el nu a fost acolo, nu ne poate da nimic. Acest lucru trebuie să-l gândească fiecare duhovnic, fiecare preot către care mergem la mărturisire. Oare orice slujitor al Domnului are posibilitatea să-i spună oricărui om ceea ce este necesar? Nu, desigur, se întâmplă ca preotul să mărturisească ori, pur și simplu, preotul la care omul vine pentru o discuție duhovnicească să-l asculte pe acesta, să înțeleagă ce spune, dar să nu aibă nici un răspuns pentru el. Într-o astfel de situație preotul trebuie să fie onest cu fiul său duhovnicesc: «Tot ceea ce mi-ai spus înțeleg, dar nu știu ce să-ți răspund. Mă voi ruga pentru tine. Roagă-te și cere și tu lui Dumnezeu ca El să-mi ierte lipsa de cercare, că nu pot să-ți ajut și să-ți slujesc la această întâlnire a noastră, că nu pot să spun nimic.»

Și există și un al treilea nivel – treapta stareției, nivelul acelor oameni care, la figurat vorbind, aproape mereu bat calea către ușile Împărăției lui Dumnezeu, care nu pot să intre în aceasta, dar cărora li se îngăduie și sunt trimiși înapoi pe pământ, ca să ne conducă către această Împărăție. Iată ce este starețul. Acesta este omul care a pășit pe drumul către adâncul sufletului său, care a ajuns în acel loc în care se află pecetluit chipul lui Dumnezeu în el și care poate vorbi dintru aceste profunzimi. Însă, stareț, de la sine, nu se face oricine. Altfel spus, stareții nu se nasc, aceștia sunt oameni ca-

re se ating de harul Sfântului Duh și care devin credincioși acestuia. Credincioși – așa cum ne învață pe noi Hristos și credincioși a ceea ce spune Duhul Sfânt în sufletele lor. Stareții sunt însă destul de rari.

Dacă un preot este lipsit de experiență în ceea ce privește mărturisirea, el este, totuși, săvârșitor de Taine. Starețul însă poate să se raporteze la un om și la mărturisire și în afara mărturisirii, la orice întâlnire cu ucenicul său. Astfel, aş vrea să spun cu voce tare: feriți-vă, frații mei preoți! Feriți-vă să vă luați asupra-vă un cin care nu se potrivește cu vârsta voastră duhovnicească. Fiți simpli, fiți pur și simplu preoți și nimic mai mult. Pentru omul care prin puterea Duhului Sfânt poate să săvârșească Sfânta Liturghie, poate să boteze un copil, poate să ungă cu Sfântul Mir, nu e lucru puțin, e chiar un fapt nespus de mare!”

E înfricoșător oare pentru preot să devină duhovnic?, ne întrebăm. La urma urmei, vorbim despre răspunderea pentru sufletele oamenilor. Această întrebare ține de domeniul psihologiei. În ultimă instanță, nu noi hotărâm. E vorba de viață, există un proces. Cineva devine preot, își ia asupra-și o serie de responsabilități. Vin oameni la mărturisire, dar vin și oameni care au întrebări. Trebuie să ne rugăm pentru ei, avem, cumva, o părtășie a vieții noastre cu aceștia. Așa stau lucrurile. Nu ne stabilim noi înșine anumite sarcini, ca, de pildă, să devin duhovnic...